

W poszukiwaniu adekwatnej relacji
zasady zrównoważonego rozwoju
do partykularnych celów
ekonomicznych

JAKUB AUGUSTYNIAK

Zasady, reguły i kierunki polityki

- ▶ Ronald Dworkin w "Biorąc prawa poważnie" wyróżnia trzy rodzaje elementów składowych systemu prawa: reguły, zasady i kierunki polityki.
- ▶ **Reguły** są normami działającymi na zasadzie wszystko albo nic tzn. można zachowywać się zgodnie albo sprzecznie z nimi, *tertium non datur*. Np. nakaz jazdy z określoną prędkością. Niemożliwe jest jednoczesne działanie z dwiema przeciwstawnymi regułami.
- ▶ **Zasady** są normami, których należy przestrzegać ze względu na charakter dóbr przez nie reprezentowanych np. sprawiedliwości, dobra wspólnego, jednak ich realizacja jest stopniowalna i nie jest możliwym działaniem w pełni zgodnie z daną zasadą. Sytuacją standardową jest konflikt pomiędzy dwiema konkurencyjnymi zasadami, które należy wyważyć.
- ▶ **Kierunki polityki** wyznaczają cele do osiągnięcia, zwykle będą one ekonomiczne, polityczne lub ogólnospołeczne.

Wartości i zasady w systemie prawa

- ▶ Wyróżnienia tego dokonał R. Alexy w "Teorii praw podstawowych".
- ▶ **Wartości** mają charakter *stricte* ocenny, ich natura jest wyłącznie aksjologiczna.
- ▶ **Zasady** mają charakter normatywny i deontologiczny tzn. są źródłem powinności i zakazów. TK w wyroku z dnia 7 czerwca 2001 r. K 20/00 wskazuje, że "ochrona środowiska jest jedną z podstawowych wartości chronionych przez ustawę zasadniczą". Ja skłaniam się ku stanowisku, że obowiązek ochrony środowiska stanowi kierunek polityki, a nie wartość, jeśli mogę posługiwać się łącznie teoriami różnych filozofów prawa. I postaram się zachować konsekwencję znaczeniową, mimo iż prezentowane przeze mnie wyróżnienia nie są przez Trybunał stosowane.
- ▶ Polski Sąd Konstytucyjny nie posługuje się wskazanym wyróżnieniem - zob. Wyrok TK z dnia 7 czerwca 2001 r. K 20/00
- ▶ W swojej pracy, w szczególności artykule "Constitutional Rights, Balancing, and Rationality" wskazuje on na istotę zasad, które należy ważyć. Zasady i polityki często wchodzą ze sobą w konflikty, z tego też względu na podmiotach stosujących prawo spoczywa istotne zadanie odpowiedniego określenia ich relacji.
- ▶ Wyrok WSA z siedzibą w Warszawie z dnia 17 lutego 2021 r. VII SA/Wa 1410/20 - W przypadku kolizji dwóch różnych dóbr chronionych przez Konstytucję RP (np. własności i ochrony dziedzictwa narodowego) powinno się też dokonywać ważenia odpowiednich zasad prawnych, czyli takiego zastosowania przepisów prawa, aby każda z tych wartości była chroniona "tak dalece jak jest to możliwe". Niedopuszczalna jest natomiast arbitralna decyzja, że w imię ochrony jednej z wartości można znacząco ograniczyć inną wartość.
- ▶ Być może ochronę zabytków dałoby się podciągnąć pod kategorię "porządku publicznego" z uwagi na przyjęty przez Rzeczpospolitą Polską obowiązek strzeżenia dziedzictwa narodowego (art. 5 Konstytucji). Sama ochrona wszelkich zabytków nie jest jednak wartością konstytucyjnie chronioną, a przedstawiona interpretacja art. 5 Konstytucji RP ma charakter wykładni rozszerzającej, a więc mogącej budzić wątpliwości.

Zasada zrównoważonego rozwoju oraz obowiązek ochrony środowiska w orzecznictwie i piśmiennictwie

- ▶ Art. 5 Konstytucji RP stanowi: Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.
- ▶ Uszczegółowienie obowiązku zapewnienia ochrony środowiska nastąpiło w art. 74 oraz art. 68 ust. 4 Konstytucji i przepisach ustawowych m. in. Ustawie Prawo ochrony środowiska.
- ▶ Adresatami tychże norm są organy władzy publicznej, w szczególności organy jednostek samorządu terytorialnego ze względu na możliwość bezpośredniego oddziaływania na kwestie ochrony środowiska na obszarze ich działania.
- ▶ Kształt normatywny zasady zrównoważonego rozwoju budzi kontrowersje, ze względu na możliwość dwojakiej jej wykładni - jako zasady akcesoryjnej do celu w postaci zapewnienia ochrony środowiska lub jako zasady samoistnej – zob. Komentarz do Konstytucji RP, red. Safjan, Bosek, 2016 r.
- ▶ Zrównoważony rozwój ma swoją definicję legalną w art. 3 pkt 50 PrOchrŚrod. Oznacza ono "taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń"

Adekwatna relacja zasady zrównoważonego rozwoju do celów ekonomicznych

- ▶ Moim zdaniem zasady powinny mieć pierwszeństwo przed kierunkami polityki, ze względu na ich powagę i znamienność w systemie prawa, tym samym stanąłbym na stanowisku, że prawo wyprzedza polityczność i nie może być wyłącznie środkiem realizacji celów politycznych, co stoi w kontrze chociażby do Carla Schmitta.
- ▶ Aksjologia organów UE zdaje się być tożsama z moim stanowiskiem, jeśli spojrzeć się na działania podejmowane przez wspólnotę w zakresie ochrony środowiska, która ponad celami ekonomicznymi i gospodarczymi państw członkowskich stawia dbałość o to dobro wspólne, nawet kosztem podniesienia cen niektórych produktów i usług, a tym samym osłabienie konkurencyjności gospodarek państw członkowskich.
- ▶ Gdy dochodzi do niemożności pogodzenia danej polityki z zasadą zrównoważonego rozwoju to zasadzie należy się pierwszeństwo. Dyrektywa ta powinna być podstawą działalności organów administracji publicznej i taki sposób postępowania powinien być promowany, aby w drodze dobrych praktyk stał się nawykiem i kluczowym sposobem działania. W tym zakresie najistotniejsze zadanie

Dziękuję za uwagę!